

kin sitä, että käyttäytymisellä on sukupolven lisäksi monia muita selittäjiä.

Kaiken kaikkiaan Semi Purhosen väitöskirja on erittäin korkeatasoinen kontribuutio sukupolvitutkimukseen. Siinä marsitetaan suomalaisen sukupolvikeskusteluun monia siellä vähemmän tunnettuja nimiä. Suomalaiselle tutkijayhteisölle tuttuja kirjoittajia luetaan huolellisesti. Esimerkiksi kuudennesa artikkelissaan Purhonen tulee ikään kuin sivutuotteena lukeneeksi läpi Pierre Bourdieun tuotannon etsiessään niitä tapoja, joilla tämä käyttää sukupolven käsitettä.

On virkistävää lukea väitös-

kirjaa, jossa todella väitetään jotakin. Purhosen kehitelmissä on kosolti teoreettista eleganssia, ja hän osaa antaa suppeillekin empiirisille tarkasteluille ja yksinkertaisille taulukkovertailuille kiehtovia tulkintoja. Purhonen sanoo pohjaavansa argumentointinsa empiirisiin aineistoihinsa, mutta vielä enemmän se pohjautuu hänen kriittiseen lukeneisuuteensa ja teoreettiseen mielikuvitukseensa.

Semi Purhonen on kirjoittanut vaikuttavan tutkimuksen, johon tullaan viittaamaan sukupolvista puhuttaessa ja niitä käytännössä tutkittaessa.

Loppukevynys: Väitöskaronkassaan Purhonen meni kannen

suunnittelijan kuullen töräyttämään, että minä olen ainoa, joka ei ole pitänyt hänen väitöskirjansa kansiasusta. Aivan noin en usko asian olevan, mutta myönnän olevani kansiasioissa poikkeuksellisen herkkä. Ehkä siksi, etten vielääkään ole toipunut 23 vuotta sitten kapakassa kuulemastani kriitikon sivalluksesta, jonka mukaan ainoa asia, josta hän piti minun väitöskirjassani, oli sen kansiväri. Selvää on, että kirjani kananpojankeltainen kansi oli pahan näköinen. Kun nyt sanon, että Purhosen väitöskirjan kansi on vielä keltaisempi, en tarkoita sillä mitään muuta kuin kantta.

Paradoksien luomuviljelijä

SEPPO HELMINEN

Tuomas Nevanlinnan kirjan nimi tuo minulle mieleen kansakoulun, jossa en oppinut koskaan kutomaan, vaikka kuinka kädestä pitäen näytettiin, mitä se ”nurin oikein” tarkoittaa. Sain aikaiseksi toisten käsien avustuksella neliskulmaisen pallon: villakudelmia ja korkkia sisään.

Mutta eipä kudo filosofi Nevanlinnakaan. Hän purkaa. *Nurin oikein* on metodin kuvaus. Hänen maailmansa tuntuu olevan perustavanlaatuisesti nurin kurinen. Hänen käsittelemänsä asiat tahtovat paljastua vastakohdiksi. Kirjoittajana hän luomuviljelee paradokseja. Hän etsii ilmiöiden takaa niiden ”oikeita” meikkaamattomia kasvoja. Hän ei välttämättä ole kiin-

nostunut asioista sinänsä, vaan tavasta, jolla niitä katsotaan.

Tulokulman muuttaminen vääntää huutomerkit kysymysmerkeiksi. Hengenviljelyn luomua se on myös siksi, ettei lukijan välttämättä ole tarvinnut olla missään tekemisissä filosofian klassikoiksi puhallettujen ”punnattavien barbaroiden tai patrickien” kanssa. Teksti on osuvaa, hauskaa ja kepeää, mikä ei tarkoita sanottavan painoarvoa.

Totta kai teos on myös sirpaleinen, sillä sen pohjana ovat Helsingin Sanomien NYT-liitteessä ja Kauppalehti Pressossa 2002–06 ilmestyneet kirjoitukset. Toisinkysyjältämme löytyy tästä kolmannelstakin jo ensimmäisestä kokoelmasta (*Hy-*

Tuomas Nevanlinna
Nurin oikein
Helsinki: Teos, 2006
314 s.

väkuntoisena taivaaseen) tuttuja asettamuksia ja asetelmia. Hän on omalla tavallaan traditioiden mies, joka kaipaa aterioimista pikasyömisen tilalle tai klassisia kieliä peruskoulun latistamaan kouluopetukseen.

Hänen kasvatustilafilosofiansa tuntuu viittaavan ainakin sormituntumalta 1930-luvun eliittikouluun – ilman nationalismia ja ruumiillista kuria. Elitismien huono kaiku on vain sen luulotellusta/todellisesta kytköksestä valtaan. Sivistys on jotain muuta kuin koulutus:

”Erityiskoulutuksella ei synny liikkuvaa, näkökulmanvaihdoksiin tottunutta, kielitaitoista ja monipuolista työntekijää. Sellainen syntyy pikemminkin joutilaasta itsensäivistäjästä, joka on kuluttanut vuosia tarpeettomien ja pelkästään tradition ylläpitämiseksi kirjoitettujen kirjojen lukemiseen.”

Nevanlinna – aivan kuten moneen muuhunkin, joka kantaa sisällään pientä 70-lukulaistaan – on iskenyt kaipaus yhteen porvariuden alakukintoon eli niin sanottuun sivistysporvariin. Kun historia soi porvarille osan aristokratian vallan perillisinä, hän saattoi korvata sivistyksellä puuttuvan ”luontaisen” ylhäisyyden. Porvari piti velvollisuutenaan sivistää itseään. Usein vaikutelmakin riitti:

”Mutta jo sekin kavalsi sivistystä kohtaan osoitetun arvannon.”

Sivistysporvarin yhteiskunnalliseen asemaan liittyi velvoite: ”kulttuuriperinnön rikas

hallinta ja hyvät tavat”. Niiden kautta rahvas saattoi arvostaa-kin häntä.

Nykymenestyjälle sivistys on vain resurssi ja hyvät tavat oportunistin voimavara. Niiden avulla pärjää paremmin Euroopassa verkostoja luotaessa. Se on kevytporvarillisuutta, isänmaallisuutta ilman isänmaata:

”Porvarille uskottavuus kumpusi siitä, että hän säilytti jotakin, millä on pitkät perinteet. Menestyjän uskottavuus on taa- sen niiden tulevaisuudenodotusten varassa, joita häneen kohdistetaan. Hän ei ole yhtä hyvä kuin viimeinen tekonsa, vaan yhtä hyvä kuin lupauksensa.”

Oikeistokonservatismiin historiallisesti hämmäntävin piirre oli, ettei se sopinut kovin-kaan hyvin yhteen kapitalismin kanssa.

”Kapitalismihan on itseään myllertävä järjestelmä, joka tempaa maailman irti vanhoista kiinnittymisistään ja arvoistaan luodakseen uusia markkina-alu-

eita, niin maantieteellisesti kuin ihmisen sisänsäkin.”

Tämän ristiriidan tajuamisesta nousi 1960-luvun kapina.

Toisaalla Nevanlinna viittaa kansankotikriitikko Pentti Linkolan ekohuoliin, joiden alta paljastuu sivistyneistön kasvatti, joka ei arvostele talouden ylivaltaa poliittisista syistä vaan siksi, että rahasta puhuminen on vulgaaria. Sivistyneen ihmisen on itsekuvansa säilyttämiseksi paettava marketeissa ryntäilevän rahan tieltä yksin maalle.

Nevanlinna katselee ympärilleen ja toisinkyselle moniaita. Teksti on konkreettista. Se on häntä itseään. Tämä ”itse” on – etten sanoisi paradoksaalisesti – sekä etältä katsova tarkkailija että maailman menoon osallistuva subjekti. Paradoksien luomuviljelijä on satonsa oloinen. Niinhän pitemmän päälle alkavat koira ja hänen isäntänsäkin muistuttaa toisiaan.

Suomalaisten Lapin historia

REIJO VALTA

Terra Ultima, viimeinen maa, jonka suomalaiset ovat asuttaneet, on Lappi. Alue liitettiin Ruotsista autonomiseen Suomeen vuonna 1809, minkä jälkeen aloitettiin rajojen vetäminen ja valvominen niin Norjan, Venäjän ja Ruotsin kanssa. Viimeisenä sulkeutui Suomen ja Ruotsin välinen raja vuonna 1889. Olihan alueelle muuttanut suomalaisia jo 1550-luvulta lähtien, kun kuningas Kustaa Vaasa tahtoi saada maansa erä-

maat asutetuiksi. 1590-luvulla Ala- ja Ylitorniolla asuikin jo 350 suomalaista.

Lapista syntyisin oleva suomalainen Helsingin yliopiston Suomen ja Skandinavian historian dosentti Maria Lähteenmäki (s. 1957) on useissa tutkimuksissaan käsitellyt Lapin historiaa. Teoksestaan ”Kalotin kansaa” hän sai Urho Kekkosen palkinnon. Syksyllä 2006 suomeksi ja englanniksi julkaistu *Terra Ultima* kokooa yksin kansiin hänen

Maria Lähteenmäki
Terra Ultima
A Short History of of
Finnish Lapland
Otava, 2006
151 s.

tutkimustuloksiaan, esipuheessaan hän erityisesti toivoo matkailijoiden löytävän teoksen. Lisäksi Lähteenmäen mukaan teos sopsi oppikirjaksi.

Terra Ultima on korostetus-